

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА ЖЕРТВАМ ПСИХОЛОГІЧНОГО НАСИЛЛЯ У СУЧАСНІЙ СІМ'І

У статті розкрито процесуально-змістовні аспекти надання психологічної допомоги жертвам психологічного насилля у сім'ї. Обґрунтовується зміст програми профілактики психологічного насильства у сім'ї та реабілітації з метою модифікації відносин у системі сім'ї.

Ключові слова: психологічна допомога; жертви психологічного насилля; сучасній сім'я; профілактика психологічного насильства; реабілітація.

Вступ.

Актуальність теми. Емоційний стан подружжя є одним з основних індикаторів мікроклімату сім'ї, її психологічного здоров'я. Вважається, що воно залежить від цілої низки чинників: конфліктності подружжя, толерантності партнерів один до одного, поваги індивідуальності, ступеня самостійності, незалежності та відкритості спілкування кожного, які і забезпечують автентичність поведінки подружжя у шлюбних відносинах. Разом з тим, існують і неавтентичні взаємини, до яких багато авторів відносять орієнтацію подружжя на використання насильницьких форм комунікації. Насильство в сім'ї має різні види і форми, але їхнім наслідком завжди є психологічна та соціальна дезадаптація, серйозний збиток для здоров'я, стійке зниження якості життя не лише жертв насилля, але і членів їхньої сім'ї. Тому виокремлення питань психологічного насилля у самостійну соціальну проблему свідчить про її актуальність, необхідність розробки системи профілактичних і корекційних заходів, спрямованих на її вирішення [7; 8].

Мета статті – розкрити процесуально-змістовні аспекти організації надання психологічної допомоги жертвам психологічного насилля у сучасній сім'ї.

Завдання статті – обґрунтувати зміст програми профілактики психологічного насильства у сім'ї та реабілітації,

спрямованої на модифікацію відносин у системі сім'ї.

Теоретичне підґрунтя.

Аналіз сучасних наукових праць, присвячених проблемам сімейного насильства показує необхідність глибокого і систематичного вивчення цього феномену [2; 3; 4 та ін.]. У низці досліджень насильство у сім'ї розглядається як вплив комплексу чинників, які діють на загальносоціальному, соціально-психологічному та індивідуальному рівнях (О.М. Бадонов, О.Б. Бовть, Н.І. Гнатюк, О.М. Василенко І.А. Грабська, І.А. Кочергіна, Т.В. Лактіонова, А.П. Мальцева, А.В. Мірошніченко, О.М. Савчук, І.В. Сошникова, Г.А. Чупина, А.Б. Орлов та ін.). Разом із тим проблема надання психологічної допомоги особам, що пережили різні види психологічного насильства, потребує спеціального розгляду у психологічній науці і пов'язана із розробкою нових психолого-педагогічних технологій [5; 6].

Для досягнення мети і реалізації завдання дослідження було використано низку теоретичних методів – аналіз, синтез, узагальнення, порівняння і систематизація українських і зарубіжних наукових джерел із проблеми психологічного насильства, зокрема у сім'ї.

Результати і обговорення.

Технологія надання психологічної допомоги особам, що пережили насильство

Питання психології

у сім'ї реалізується через спільну роботу професійних психологів, дитячих лікарів, фахівців соціальної роботи. В результаті їхніх зусиль проблемним сім'ям надається підтримка у вирішенні конфліктних ситуацій, психологічна підтримка постраждалим від насильства.

Принципи соціально-психологічної корекції і психотерапії жертв психологічного насилля та членів їхніх сімей повинні відповідати етапності, комплексності, наступності, послідовності. Психотерапія жертв насильства у сім'ї має бути комплексною і містити диференційоване поєднання методів психологічного консультування, сімейної, особистісно-орієнтованої, індивідуальної та поведінкової психотерапії.

Важливим моментом, що сприяє подоланню використання психологічного насильства у сім'ї, є налагодження рівноправної взаємодії усіх її членів. І ключовим моментом у вирішенні цього завдання може стати цілеспрямоване навчання членів сім'ї прийомам і методам цієї взаємодії. На основі досвіду роботи із профілактики насильства у сім'ї А.В. Мірошниченко стверджує, що саме психологічне насильство проявляється як вихідна форма будь-якого прояву насильства [8].

А.Бова, аналізуючи різні форми прояви психологічного насильства, виокремлює «активні аспекти» (вплив насильства на людину), «пасивні аспекти» (наслідки цього впливу на людини) та «інтерактивні аспекти» (проблеми взаємодії: непередбачуваність учасників взаємодії, їхню непослідовність у відносинах) [1]. Те, що А.Бова називає «інтерактивними аспектами» насильства, може стати ключовим моментом в усвідомленій відмові від застосування засобів насильства у людських відносинах.

Існують певні особливості надання допомоги людям (у тому числі дітям і підліткам), що постраждали від психологічного насильства: повне визнання основних прав на життя, особисту

недоторканність, захист, гідне існування; довіра до дітей і підлітків, навіть якщо вони фантазують із приводу ситуації насильства, адже потрібні переконливі причини для виникнення таких фантазій: дитині не просто зважитися на такий обман, отже, вона потребує допомоги; анонімність або конфіденційність, що підвищує ймовірність звернення за допомогою людей, що зазнали насильства; формування почуття безпеки у людей, які опинилися у ситуації насильства, як основи ефективної допомоги.

Обов'язковим аспектом допомоги жертвам психологічного насилля є роз'яснення їхніх основних прав: права на недоторканність; права на захист своєї честі; права довіряти своїм почуттям; права говорити «ні» дорослим; права розповісти про подію близькій людині, якщо подія бентежить або викликає неприйняття; права на отримання допомоги.

Загальні види психологічної допомоги жертвам психологічного насилля:

психопрофілактика (попередження). Це пропаганда рівноправних, ненасильницьких форм спілкування між людьми. Звернення до позитивних прикладів взаємин і конструктивних форм вирішення конфліктів та критичних ситуацій;

психологічна просвіта. Відбувається безпосередньо в процесі консультування, а також на лекціях, семінарах, тренінгах, конференціях шляхом розповсюдження знань та інформаційних матеріалів.

психодіагностика. Це виявлення проблем та інших психологічних показників за допомогою спеціально розроблених методик, опитувальників, тестів, практичних вправ;

психологічне консультування. Це психологічна допомога людям, які знаходяться в межах психологічної норми;

психотерапія. Спрямована на вирішення глибоких особистісних проблем і глибоку трансформацію особистості;

Питання психології

психіатрія. Це медичний вид допомоги із використанням медикаментів. Також використовуються прийоми гуманістичної психіатрії, яка розглядає людину не як хворого, а як людину з іншим світоглядом, використовує медикаменти обмежено;

психокорекція. Це метод відновлення норми, як з точки зору емоційного стану, так і з точки зору особистісних рис. Або напрацювання нового, раніше не використаного способу міжособистісного спілкування, нових, інших навичок.

Важлива особливість концепції допомоги жертвам насильства: «Не звинувачувати, а допомогти змінитися. Насильство є циклічним процесом, усі учасники якого – жертви у сьогоднішній або минулому». Такий підхід дозволяє працювати недирективними методами, формуючи мотивацію.

Члени сім'ї, які найчастіше проявляють психологічне насильство часто не усвідомлюють факт жорстокого поводження з іншими членами родини. Усе це робить імперативні засоби впливу малоефективними, а пряму агітацію безадресною і ставить на перше місце завдання усвідомлення проблеми як особами, залученими до насильства, так і громадськістю. Проблема психологічного насильства розглядається як внутрішньоособистісна. Це групова дисфункція, відсутність навичок конструктивної взаємодії між людьми.

В процесі надання психологічної допомоги особам, що пережили насильство у сім'ї, доцільно використовувати модель «поетапних змін», запропоновану Дж.Прочаскою та Карлом ДіКлементе, яка базується на концепції, ідея якої полягає у тому, що поведінка не змінюється за один день, процес змін проходить декілька етапів, на кожному з яких фахівці мають реалізувати певні специфічні етапу дії, враховуючи готовність особистості до такої зміни.

При роботі із сім'ями, які стикнулися із проблемою психологічного насильства, можуть бути застосовані психологічне

консультування; системна сімейна психотерапія; раціональна і когнітивна психотерапія. Комплексне втручання повинно бути спрямоване на оцінку психотравмуючої ситуації і формування нових уявлень про неї, вироблення адекватних форм реагування і поведінки, профілактику формування віктимних рис особистості у жертв насильства.

Психологічне консультування повинно бути сфокусоване на завданнях вирішення труднощів постраждалої особи через створення умов для вираження сильних емоцій, набуття нею почуття контролю над собою, чіткого визначення актуальних проблем, створення підстав прийняття себе і пережитої психотравмуючої події.

Під час психологічної корекції характерними у реакціях та ефект-синдромах постраждалих осіб було блокування переживання та вираження емоцій, відмова від діяльності, застрягання і ригідність на одному процесі реагування – горя чи смутку, надмірно гостре почуття провини за подію. У психологічному консультуванні фахівцю важливо зберігати нейтральність, толерантність, усвідомлювати та ідентифікувати власні почуття, висловлюючи лише ті відношення та емпатію, які допоможуть пацієнтам проявити відкритість і відчувати себе у безпеці.

Програма профілактики психологічного насильства у сім'ї та реабілітації спрямована на модифікацію відносин у системі сім'ї за допомогою психотерапевтичних та психокорекційних методів із метою усунення негативної психологічної симптоматики та підвищення функціональності сімейної системи.

Психологічні симптоми і проблеми розглядаються як результат дисфункціональних взаємодій членів сім'ї, а не як атрибуту того чи іншого члена родини («ідентифікованого клієнта»). Програма профілактики психологічного насильства у сім'ї та реабілітації реалізує підхід до вирішення проблем, і завдання

Питання психології

психотерапевта і полягає у тому, щоб змінити за допомогою відповідних впливів сімейну систему у цілому.

Метою психотерапії є гармонізація сімейних стосунків, покращення взаєморозуміння у сім'ї, ліквідація у подружжя негативних емоційних установок один до одного.

Сімейна система може бути описана за кількома параметрами. Можна виокремити шість інформативних параметрів: особливості взаємовідносин членів сім'ї; гласні і негласні правила життя у родині; сімейні міфи; сімейні кордони; стабілізатори сімейної системи; історія родини. Останній параметр важливий, оскільки для успішної роботи із сім'єю необхідно знати не лише сьогоденний стан справ, який описується цими параметрами, але і те, яким чином сім'я досягла цього положення.

Завдання сімейної психотерапії: ліквідація неадекватних форм реагування, спілкування і поведінки, обумовлених особливостями особистості; зниження невротизації дружини; зміцнення орієнтації на здоровий спосіб життя.

Терапія сім'ї містить етап оцінки і чотири етапи корекції.

Етап оцінки. Критерії, що відрізняють функціональні сім'ї від дисфункціональних: проблема психологічного насильства у сім'ї не заперечується, а приймається; проблема розподіляється на усю сім'ю, а не виключно на «жертву»; сім'я орієнтована на вирішення проблеми, а не на обвинувачення; сім'я характеризується високою толерантністю (терпимістю); серед членів сім'ї існує висока прихильність; у родині відкрита комунікація; сім'я відрізняється високою згуртованістю; володіє гнучким розподілом сімейних ролей; для вирішення проблем сім'я використовує не лише внутрішні ресурси, але і зовнішні; у сім'ї відсутнє насильство.

Етапи корекції. Етап 1: Побудова терапевтичного альянсу. Коли сім'я і

терапевт прийняли рішення проводити психотерапію, на першому етапі необхідно, щоб якомога більше членів сім'ї висловили власні переживання і власну незадоволеність сімейними відносинами. Психотерапевт висловлює визнання і розуміння їхніх страждань. Демонстрація поваги терапевта до кожного члена сім'ї створює атмосферу довіри і сприяє проведенню ефективної терапії. Поступове висунення на перший план індивідуальних відмінностей у реакціях членів сім'ї веде до наступної стадії.

Етап 2: Відтворення проблеми. Кожен член сім'ї повідомляє власне бачення ситуації, пов'язаної із проблемою психологічного насильства. Слухаючи один одного, члени сім'ї прояснюють для себе, як проблема діє на кожного із них. Терапевт заохочує обговорення, під час якого фокус проблеми зсувається від члена сім'ї, так званої «жертви», до усєї сім'ї у цілому. На цьому етапі відбувається розпізнавання, дослідження і подолання почуття провини «жертви». В процесі обговорення терапевт звертає увагу на позитивні наслідки травмуючої події (наприклад, відчуття цінності відносин після сварки).

Етап 3: Переструктурування проблеми. Після обговорення особистого досвіду, емоційних реакцій і точок зору кожного члена сім'ї окремо усі вони об'єднуються у послідовне ціле. Терапевт повинен допомогти родині переформулювати особистий досвід і розуміння проблеми у спільний досвід, щоб у подальшому відбувся процес побудови сімейної «теорії загоєння». Проблема розглядається як звичайна перешкода, яке може бути подолана.

Етап 4: Розвиток «теорії загоєння». Мета терапії сім'ї – формування узгодженого бачення того, що трапилось у минулому, та оптимістичного погляду на здатність справлятися із труднощами у майбутньому. Бачення, яке розділяється усіма членами сім'ї, враховує реакції кожного, приносить згуртованість, – це

Питання психології

«теорія загоєння». Передбачається, що поява «теорії загоєння» може бути критерієм успішного завершення сімейної терапії.

Відповідно до викладеного вище можна сформулювати принципи консультування сімей із різним ступенем вираженості психологічного насильства:

1. Під час психологічного консультування сім'ї із проблемами насильства пріоритетну увагу слід приділяти психологічному насильству.

2. Якщо це сім'я із проблемами психологічного насильства, пріоритетну увагу слід приділяти неадекватності (патології) батьківських функцій.

3. Якщо це сім'я з неадекватністю батьківських функцій, пріоритетом стають механізми неприйняття самих себе у батьків.

4. Якщо мова йде про консультування батьків із проблемами неприйняття себе, пріоритетом стають інтраперсональні процеси блокування (фрустрації), дисоціації (розщеплення) і витіснення зі свідомості батьків своїх власних сутнісних (у широкому сенсі – вітальних) проявів, тобто динамічні аспекти «негативної психології» (А.Монегетті), процеси персоналізації (А.Б. Орлов) – формування персональних і тіньових особистісних складових.

5. Під час консультування батьків із вираженими ефектами процесу персоналізації пріоритетом стають прецеденти та умови процесів персоніфікації, альтернативних процесів персоналізації.

Така стратегія консультаційної психологічної практики відкриває шлях до створення нових, вільних від насильства форм батьківської функції.

Що стосується сімейної терапії із жертвами психологічного насильства, то моделлю терапії, яку краще використовувати у цьому випадку, є так звана модель розв'язання ситуації, яка складається з 3 стадій: стадії заперечення; проміжної стадії; стадії вирішення. На

стадії заперечення батько, не брав участь у психологічному насильстві заперечує факт насильства, звинувачує дитину в обмані і захищає «гвалтівника». На проміжній стадії він починає визнавати факт психологічного насильства і стає союзником дитини. На стадії вирішення цей батько починає надавати підтримку дитині і опрацьовує почуття провини за відмову захистити дитину на стадії заперечення. Що стосується батька «гвалтівника», то, як правило, на стадії заперечення він відмовляється прийняти відповідальність за психологічне насильство або заперечує його; на проміжній стадії визнає факт психологічного насильства, але звинувачує дитину; на стадії вирішення приймає на себе відповідальність за психологічне насильство і засвоює більш продуктивні батьківські ролі. Ця модель передбачає використання на стадії заперечення індивідуального та групового консультування, а сімейну та подружню терапію лише на наступних стадіях, при цьому дитина може бути включена у сімейну терапію лише тоді, коли вона буде до цього готова. У групову роботу можна включати батьків, опікунів та інших людей, які безпосередньо несуть відповідальність за дитину.

Перед початком групи необхідно проаналізувати індивідуальні особливості передбачуваних учасників:

дорослі із різними формами психічних розладів, із наркотичною чи алкогольною залежністю, а також такі, які ухиляються від виконання батьківських обов'язків, не повинні включатися до групи;

не рекомендується включати до групи дорослих, які повністю заперечують факт психологічного насильства навіть після індивідуальної терапії;

дорослі, які сумніваються у правдивості своїх дітей і підтримують позицію члена родини, який застосовує психологічне насильство, можуть активно протидіяти терапії;

прихильники строгих релігійних систем, де заборонено відкриті

Питання психології

обговорення даної сфери, можуть ускладнити групову роботу;

серйозні сімейні розбіжності між подружжям можуть відволікати групу від її цілей. У таких випадках у заняттях групи повинен брати участь лише один із подружжя.

Слід особливо підкреслити правило конфіденційності щодо усього, що обговорюється на групових заняттях. Крім того, важливо, щоб у дорослих склалося чітке уявлення про вимоги, які пред'являються до учасників групової терапії. Для цього їм пропонують контракт, в якому визначаються основні правила групи; питання пропусків і запізнь; умови дострокового виходу із групи; опис структури та основного змісту роботи групи.

Батьки, які визнали свою провину та усвідомили негативний вплив застосовуваного ними психологічного насилля на психіку дитини, часто побоюються, що інші члени групи або психолог будуть звинувачувати їх у тому, що сталося. Цей страх, породжений власним почуттям провини, як правило, глибоко прихований і виражається побічно – у формі ворожості і цинізму. Дорослі приховують тривогу із приводу групи і можуть побоюватися неприйняття із боку інших її членів. З іншого боку, робота у групі дає їм можливість отримати підтримку і розуміння, тому психолог повинен зміцнити бажання батьків брати участь у груповій терапії, незважаючи на страхи і сумніви.

Сімейна або подружня терапія також відповідний спосіб для роботи із жертвами психологічного насильства. Так як реакція оточуючих частіше обвинувальна по відношенню до жертви, іноді навіть відбувається відкидання жертви, – члени сім'ї повинні брати участь в терапії. Участь у терапії може сприяти реорганізації та відновлення цілісності сім'ї. У межах сімейної/подружньої терапії члени сім'ї зможуть обговорити когнітивні та емоційні компоненти своїх реакцій на травму.

У дитячо-батьківській груповій психотерапії виокремлюють 4 етапи: діагностичний (сімейний діагноз); ліквідація сімейного конфлікту; реконструктивний; підтримуючий. Під сімейним діагнозом розуміється визначення типології порушених сімейних відносин з урахуванням особистісних властивостей членів сім'ї та характеристик патології одного із них. Діагностика сімейних відносин здійснюється психотерапевтом, який висуває і перевіряє проблемні діагностичні гіпотези. Особливість процедури сімейної діагностики полягає у тому, що вона носить наскрізний характер, тобто супроводжує дитячо-батьківську групову психотерапію на усіх етапах і зумовлює вибір психотерапевтичних технік.

Інша особливість діагностики полягає в її стереоскопічному характері. Це означає, що інформація, отримана від одного із членів сім'ї на односторонніх зустрічах, повинна бути зіставлена з інформацією від інших членів сім'ї і загальним враженням, яке склалося у психотерапевта за результатами розпиту і спостереження за поведінкою учасників дитячо-батьківської групової психотерапії.

На другому етапі здійснюється виявлення сімейного конфлікту та пояснення його витоків, а потім – його ліквідація за допомогою емоційного реагування кожного залученого у конфлікт, на тлі створення адекватного контакту із психотерапевтом. Психотерапевт допомагає учасникам конфлікту навчитися говорити мовою, зрозумілою усім. Крім того, він бере на себе роль посередника і передає інформацію про конфлікт від одного члена сім'ї до іншого.

Невербальний компонент цієї інформації може бути трансльований психотерапевтом на сеансі спільної зустрічі, для чого використовується прийом «робот – маніпулятор». Вислухавши суперечливе повідомлення учасника сеансу психотерапевт переводить його на мову жестів, співвідносячи експресивність

Питання психології

жестів із сенситивністю і толерантністю учасників. На цій стадії провідна роль належить таким психотерапевтичним методам, як: недирективна психотерапія, спрямована на вербалізацію неусвідомлених аспектів відносин, а також методи групової психодинаміки.

На етапі реконструкції сімейних відносин відбувається обговорення актуальних сімейних проблем: або у сім'ї, або у паралельних групах клієнтів зі схожими проблемами та їхніх родичів. У цих же групах проводиться рольовий поведінковий тренінг і навчання правилам конструктивної суперечки. На підтримувальному етапі або етапі фіксації, у природних умовах життя сім'ї закріплюються набуті на попередніх етапах навички емпатійного спілкування і розширений діапазон рольової поведінки, заслуховуються звіти про динаміку сімейних відносин, проводиться корекція набутих навичок спілкування стосовно до реального життя.

Виокремлення етапів дозволяє структурувати процес дитячо-батьківської групової психотерапії та обґрунтує порядок застосування тих чи інших методів у залежності від цілей та обсягу діагностичних даних. Найчастіше у дитячо-батьківській груповій психотерапії застосовуються психотехнічні прийоми, використовувані у груповій психотерапії: використання мовчання; слухання; навчання за допомогою запитань;

повторення (резюмування); уточнення (прояснення) і відображення емоцій; конфронтація; програвання ролей; створення «живих скульптур»; аналіз відеозаписів.

Основним теоретичним базисом дитячо-батьківської групової психотерапії є принцип системності сімейних відносин, тобто взаємодетермінованість окремих особистостей та міжособистісних відносин. Згідно цієї теорії, стиль спілкування, характер взаємодії, тип виховання, з одного боку, та особистісні особливості членів сім'ї – з іншого, утворюють замкнутий гомеостатичний цикл, який постійно відтворюється. Дитячо-батьківська групова психотерапія є методом руйнування такого циклу, коли він стає патологічним, і створення конструктивних альтернатив сімейного функціонування.

Висновки.

Специфіка соціально-педагогічної допомоги жертвам насильства полягає у спрямованості на позитивну зміну середовища, в якому перебуває жертва насильства. Профілактика психологічного насильства у сім'ї, метою якої є гармонізація сімейних стосунків, поліпшення взаєморозуміння у сім'ї, ліквідація у подружжя негативних емоційних установок один до одного, складається із чотирьох етапів: побудова терапевтичного альянсу, відтворення проблеми, переструктурування проблеми, розвиток «теорії загоєння».

Список використаних джерел

1. Бова А. Модель факторів, що обумовлюють насильство в сім'ї /А.Бова// Український соціум. - 2005. - №1(6). - С. 15-25.
2. Бойко О. Насильство в сім'ї: соціологічний аналіз явища: дис... канд. соціол. наук / О.Бойко. Національний ун-т внутрішніх справ. - Харків. - 2003. - 211 с.
3. Гнатюк Н.І. Проблема насильства в сучасній сім'ї: теоретичні аспекти / Н.І. Гнатюк, О.М. Василенко. Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». - 2014. - №1. - С. 17-19. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpkhist_2014_1_5
4. Гончарова Т.В. Насильство дітей у сім'ї: умови, причини й фактори виникнення /Т.В. Гончарова// Соціальна педагогіка: теорія та практика. - 2010. - №4. - С. 47-53.
5. Гончарова О.С. Психологическое насилие в семье – определение, аспекты, основные направления оказания психологической помощи /О.С. Гончарова// Психолог в детском саду. - 2017. - №3-4. - С.28-31.
6. Грабська І.А. Насильство у подружніх стосунках: зарубіжний досвід досліджень та

Питання психології

консультування /І.А. Грабська// Практична психологія та соціальна робота. - 2009. - №9. - С. 20-22.

7. Максимова Н.Ю. Соціально-психологічні аспекти проблеми насильства / Н.Ю. Максимова, К.Л. Мілютіна. Комітет сприяння захисту прав дитини. К.: [б.в.]. - 2003. - 342 с.

8. Мірошніченко А.В. Насильство в сім'ї [Електронний ресурс] /А.В. Мірошніченко// Правова освіта. Сайт Головного управління юстиції у Кіровоградській області. - Режим доступу: http://pravovaosvita.ucoz.ua/publ/nasilstvo_v_sim_39_ji/1-1-0-13.

References

1. Bova A. (2005) Model' faktoriv, shho obumovljujut' nasy'l'stvo v sim'i' [Model of factors that cause domestic violence] /A.Bova// Ukra'ns'kyj socium. - №1(6). - С. 15-25 (in Ukrainian).

2. Bojko O. (2003) Nasy'l'stvo v sim'i': sociologichnyj analiz javyshha [Domestic violence: a sociological analysis of the phenomenon]: dys... kand. sociol. nauk / O.Bojko. Nacional'nyj un-t vnutrishnih sprav. - Harkiv. - 211 s (in Ukrainian).

3. Gnatjuk N.I. (2014) Problema nasy'l'stva v suchasnij sim'i': teoretychni aspekty [The problem of violence in the modern family: theoretical aspects] / N.I. Gnatjuk, O.M. Vasylenko. Zbirnyk naukovykh prac' Hmel'nyc'kogo instytutu social'nyh tehnologij Universytetu «Ukra'ina». №1. - S. 17-19. Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpkhist_2014_1_5 (in Ukrainian).

4. Goncharova T.V. (2010) Nasy'l'stvo ditej u sim'i': umovy, prychny j faktory vynyknennja [Domestic violence: conditions, causes and factors] /T.V. Goncharova// Social'na pedagogika: teorija ta praktyka. №4. - S. 47-53 (in Ukrainian).

5. Goncharova O.S. (2017) Psihologicheskoe nasilie v sem'e – opredelenie, aspekty, osnovnye napravlenija okazaniya psihologicheskoy pomoshhi [Psychological violence in the family - definition, aspects, main directions of providing psychological assistance] /O.S. Goncharova// Psiholog v detskom sadu. №3-4. - S.28-31. (in Russian)

6. Grabs'ka I.A. (2009) Nasy'l'stvo u podruzhnih stosunkah: zarubizhnyj dosvid doslidzhen' ta konsul'tuvannja [Domestic violence: foreign experience of research and counseling] /I.A. Grabs'ka// Praktychna psihologija ta social'na robota. - №9. - S. 20-22 (in Ukrainian).

7. Maksymova N.Ju. (2003) Social'no-psihologichni aspekty problemy nasy'l'stva [Socio-psychological aspects of the problem of violence] / N.Ju. Maksymova, K.L. Miljutina. Komitet spryannja zahystu prav dytyny. K.: [b.v.]. - 342 s (in Ukrainian).

8. Miroshnychenko A.V. Nasy'l'stvo v sim'i' [Domestic violence] [Elektronnyj resurs] /A.V. Miroshnychenko// Pravova osvita. Sajt Golovnogu upravlinnja justicii' u Kirovograds'kij oblasti. - Rezhym dostupu: http://pravovaosvita.ucoz.ua/publ/nasilstvo_v_sim_39_ji/1-1-0-13 (in Ukrainian).

Резюме

*Вахоцкая И. А. кандидат психологических наук, доцент,
Уманский государственный педагогический университет
имени Павла Тычины*

ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ ПОМОЩЬ ЖЕРТВАМ ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО НАСИЛИЯ В СОВРЕМЕННОЙ СЕМЬЕ

В статье раскрыты процессуально-содержательные аспекты оказания психологической помощи жертвам психологического насилия в семье. Обосновывается содержание программы профилактики психологического насилия в семье и реабилитации с целью модификации отношений в системе семьи.

Ключевые слова: психологическая помощь; жертвы психологического насилия; современная семья; профилактика психологического насилия; реабилитация.

Summary

*Vaxotska I. Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor,
Uman State Pedagogical University named after Pavel Tychyina*

PSYCHOLOGICAL ASSISTANCE FOR VICTIMS OF PSYCHOLOGICAL VIOLENCE IN THE MODERN FAMILY

Introduction. Domestic violence should be seen as a complex problem, including measures aimed at stopping crimes against the individual, which ensure the right of every family member as a citizen to security

Питання психології

of life, liberty and protection of dignity, as well as measures aimed at social prevention, that is, to prevent domestic violence. The importance of this direction is obvious, as the state policy to prevent domestic violence has not yet been formed.

Purpose. *Disclosure of procedural and substantive aspects of the organization of psychological assistance to victims of psychological violence in the modern family.*

Methods. *To achieve the goal and achieve the objectives of the study used a number of theoretical methods: analysis, synthesis, generalization, comparison and systematization of Ukrainian and foreign scientific psychological sources on the problem of psychological violence, particularly in the family.*

Originality. *Domestic violence should be seen as a complex problem, including measures aimed at stopping crimes against the individual, which ensure the right of every family member as a citizen to security of life, liberty and protection of dignity, as well as measures aimed at social prevention, that is, to prevent domestic violence. The importance of this direction is obvious, as the state policy to prevent domestic violence has not yet been formed. Psychotherapy for victims of domestic violence should be comprehensive and contain a differentiated combination of methods of psychological counseling, family, personality-oriented, individual and behavioral psychotherapy. The technology of providing psychological assistance to survivors of domestic violence is implemented through the joint work of professional psychologists, pediatricians and social workers. As a result of their efforts, problem families are provided with support in resolving conflict situations, psychological support for victims of violence.*

Conclusion. *The specificity of socio-pedagogical assistance to victims of violence is the focus on positive change in the environment in which the victim of violence. Prevention of psychological violence in the family, which aims to harmonize family relationships, improve mutual understanding in the family, eliminate negative emotional attitudes in spouses, consists of four stages: building a therapeutic alliance, reproducing the problem, restructuring the problem, developing «theory healing».*

Key words: *psychological help; victims of psychological violence; modern family; prevention of psychological violence; rehabilitation.*

Received/Поступила: 28.10 20